

Jan Tomczak

"Pädagogik aktuelle - Lexikon pädagogischer Schlagworte und Begriffe", wyd. Gerhard Wehle, München 1973 : [recenzja]

Collectanea Theologica 46/3, 222-223

1976

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Niektórzy stawiają w tej dziedzinie tak duże zamierzenia, że powstaje wątpliwość, czy dzieci lub młodzież szkoły podstawowej są zdolne do proponowanych przemyśleń i wytworzenia sobie pożądanej przez autorów wizji rzeczywistości religijnej i związanej z nią świeckiej. W „przyszłym nauczaniu religii” to, co ma być nowe, zaznacza się chyba więcej w wyborze i ustawieniu treści niż w metodzie.

Omawiana książka nie należy do tych, które może z dużym pożytkiem przeczytać każdy w Polsce, kto się interesuje katechizacją. Zbyt bowiem przeziąknięta jest problematyką charakterystyczną dla RFN. Stąd jako całość mało jest aktualna dla naszej katechizacji parafialnej. Niemniej wiele problemów religijnych i rozwiązań ukazanych w tym tomie zasługuje na uwagę również w naszych polskich warunkach. Może bowiem pomóc w ukierunkowaniu nie tylko nauczania w salach katechetycznych, ale w ogóle przepowiadania chrześcijańskiego na problemy człowieka współczesnego. Np. przez większą troskę o uwzględnienie elementów racjonalnych w zagadnieniach religijnych można chyba łatwiej trafić do ludzi nastawionych krytycznie do wszystkiego, co mają przyjąć. Ogólnie rzecz biorąc omawiana książka stanowi pewne światło w poszukiwaniu przez współczesnego człowieka nowych dróg do Boga. Może raczej zapłodnić umysł, niż dostarczyć gotowego materiału czy rozwiązań do wykorzystania.

ks. Jan Tomczak SJ, Warszawa

Gerhard WEHLE (wyd.), *Pädagogik aktuell* — *Lexikon pädagogischer Schlagworte und Begriffe*, München 1973, Kösel-Verlag, 3 tomy, s. 208+208+200.

Dyskusje wśród fachowców oraz szerokiej publiczności na tematy wychowania i kształcenia zawierają wiele haseł i pojęć. W tych rozważaniach występują zarówno nowe naświetlenia jak i obiegowe pojęcia, wyrażane w utartych określeniach, pod które podkłada się często nową treść. Skutkiem tego zaznacza się brak pewności, nieporozumienia i niewłaściwe uogólnienia. Istniejące słowniki pedagogiczne, encyklopedie czy podręczniki nie zapewniają wystarczającej informacji. Jako obszerne i zaplanowane na dłuższą aktualność kładą główny nacisk na przedstawienie zasadniczych problemów i odtworzenie już pewnego i ugruntowanego stanu wiedzy. Informacja o tym, co jest mniej pewne, co się aktualnie dzieje, co jest niejako w trakcie stawania się, zostaje pozostawiona przypadkowi. A wiadomości o aktualnym stanie wiedzy pedagogicznej nie zawsze są właściwie i dobrze rozpowszechniane i przez to mało dostępne ogółowi ludzi. Temu brakowi bieżącej informacji na aktualne tematy wychowania i kształcenia pragnie zaradzić omawiany trzytomowy słownik pedagogicznych haseł i pojęć.

Nad tym słownikiem pracowały trzy osoby pod kierunkiem Gerharda Wehle, profesora pedagogiki ogólnej w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Nadrenii.

Praca została podzielona na trzy tomy. Każdy z nich zawiera oddzielny zakres tematyki. Pierwszy tom — wychowanie i teorię wychowania, drugi tom — badania nad oświatą i polityką oświatową, trzeci tom — nauczanie i zagadnienia teorii kurrikularnej. Każdy tom ma własny układ alfabetyczny haseł. Trzeci tom został podzielony na dwie części z własnym układem alfabetycznym haseł dla każdej. Część pierwsza zawiera pojęcia i problemy w zakresie badań nad nauczaniem, część druga — palące problemy dyskusji dydaktycznej.

Alfabetyczny spis haseł dla wszystkich tomów umieszczony na końcu ostatniego pozwala szybko znaleźć potrzebne zagadnienie. Ponadto każdy tom zawiera wykaz haseł dwóch pozostałych części. Omawiany słownik pedagogiczny posiada około trzystu opracowanych haseł, które podano w spisie kur-

sywą, aby odróżnić je od blisko dziewięciuset haseł, które nie mają osobnego opracowania, lecz zawierają tylko odnośniki do stron, na których można znaleźć właściwy im materiał. Pod każdym opracowanym artykułem (hasłem) autorzy zamieścili bogaty wykaz literatury.

Autorzy nie chcą narzucać własnych poglądów korzystającym z ich pracy, lecz pragną pomóc im przez rzeczową informację do utworzenia sobie własnego i krytycznego sądu. Opracowując hasła, trzymali się zasady, aby ukazywać otwartą postawę wobec „postępowych” i „zachowawczych” dążeń, jak również wobec różnych naukowych koncepcji. Starali się w hasle czy pojęciu zamierzoną treść możliwie precyzyjnie ująć, opisać, zarejestrować istniejące różnice w dyskusji oraz wykazać słuszność czy niesłuszność danego punktu widzenia. Tak próbowali przedstawić wybór literatury, aby możliwie wszystkie postawy były reprezentowane. W poszczególnych artykułach ukazano aktualne problemy w całości na określony temat. Poruszono także całościowo, a nie tylko wycinkowo zakres współczesnej, wychowawczo doniosłej, naukowej refleksji.

Chociaż słownik pedagogiczny został napisany z myślą o użytkownikach w Republice Federalnej Niemiec, o czym świadczy uwzględnienie panującej tam sytuacji, może służyć z pożytkiem również i u nas wszystkim zainteresowanym problemami wychowania i kształcenia. Omawia bowiem zagadnienia aktualne także w Polsce. Stanowi zatem niemały wkład do lepszego zrozumienia problemów wychowania i kształcenia.

ks. Jan Tomczak SJ, Warszawa

Georg BAUDLER (wyd.), *Religionsunterricht im Primarbereich — Vorschläge zu einer Propädeutik*, Zürich—Einsiedeln—Köln 1973, Benziger Verlag, s. 219.

Każdy, kto zajmuje się wprowadzaniem dzieci w życie religijne, staje wobec pytania, w jaki sposób w dzisiejszych warunkach nauczać religii, aby jej treść była zrozumiała, z akceptacją przyjmowana, a zarazem by kształtowała świadomość młodego człowieka. Katecheci uwzględniając sytuację, w której żyją dzieci, przyjmują różne modele nauczania, często oparte na niewystarczająco wyjaśnianych koncepcjach. Przez to jeszcze bardziej wnikają się i grzezną w gęstwinie trudności. Gdy przyjmują jakiś model nauczania, a nie posiadają odpowiedniego wyjaśnienia i nie znają jego uzasadnienia, nie są w stanie przystosować go do konkretnej sytuacji w swojej klasie.

W tych trudnościach pragną przyjść z pomocą autorzy omawianej książki. Jest ich pięciu. W zetknięciu z praktyką wielokrotnie modyfikowali i uściślali swoje koncepcje. Autorzy bowiem chcą przy zastosowaniu najnowszych kierunków wychowania, opartych na ostatnich osiągnięciach dydaktyki i pedagogiki, tak ukształtować nauczanie religii w pierwszych czterech klasach szkoły podstawowej, żeby nauczyciele mogli je zrozumieć w całości i pokonać trudności przy jego realizacji. Omawiając i uzasadniając teoretyczne założenia, kładą nacisk na praktyczną ich realizację. Czynią to szczególnie przez zamieszczenie w trzeciej części kilkunastu modelowych szkiców katechez. Podsuwają tylko szkice, gdyż w myśl założeń, reprezentowanych w książce, każdy katecheta uwzględniając konkretną sytuację, musi mieć własny sposób przeprowadzenia katechezy. Przedstawione propozycje są oparte na założeniu, że nauczanie religii RFN w pierwszych klasach szkoły podstawowej powinno mieć charakter propedeutyki, czyli stanowić przygotowanie i wprowadzenie do właściwego przekazywania objawienia. Za taką koncepcją początkowego nauczania religii przemawia stwierdzenie, że dzieci pochodzą z środowiska, które na skutek złaicyzowania życia nie umożliwia im zrozumienia wymiarów religijnych rzeczywistości. Wobec tego początkowe nauczanie religii powinno dać to, czego nie zapewnia środowisko. Do osiągnięcia tego celu służy między